

Socio-Economic Problems and the State

journal home page: <http://sepd.tntu.edu.ua>



Kostiuk, V., Faychuk, O. & Bobyrets, Y. (2021) Tendentsii rozvytku bankivskoho kredyтування ekonomiky v Ukraini [The tendencies of bank crediting development to the Ukrainian economy]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava* [Socio-Economic Problems and the State] (electronic journal), Vol. 25, no. 2, pp. 29-40. Available at: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21kvaevu.pdf>



ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Вікторія КОСТЮК

Ольга ФАЙЧУК

Ярина БОБИРЕЦЬ

Національний університет біоресурсів і природокористування України
вул. Героїв Оборони, 11, м. Київ, 03041, Україна

e-mail: vika-kostiuk@ukr.net

e-mail: faychuk@nubip.edu.ua

e-mail: yaryna-bobyrets@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7671-3603>

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1673-8408>



Article history:

Received: October, 2021

1st Revision: October, 2021

Accepted: November, 2021

JEL classification:

G21

UDC:

336.717:336.717.061(477)

DOI:

<https://doi.org/10.33108/sepd.2022.02.029>

Анотація: У статті розглянуто точки зору представників різних теоретичних течій та уточнено сутність економічної категорії «кредит». Досліджено сучасний стан та проблеми функціонування ринку кредитування в Україні. Встановлено фактичний рівень кредитування вітчизняної економіки. Проаналізовано тенденцію та регіональну структуру наданих банківських кредитів в Україні. Обґрунтовано динаміку кредитування суб'єктів господарювання у національній та іноземній валюті. Здійснено порівняльний аналіз динаміки кредитів, наданих банківськими установами резидентам, суб'єктам господарювання та фізичним особам. Встановлено місце споживчих кредитів у системі банківського кредитування. Визначено роль короткострокових кредитів в економічному розвитку України. Досліджено структуру кредитів, наданих резидентам за строками погашення, нефінансовим корпораціям за видами економічної діяльності та домогосподарствам за строками погашення. Встановлено наявність негативної динаміки щодо зростання частки простроченої заборгованості за кредитами в економіці України. Виявлено особливості залучення позичкового банківського капіталу у підприємства різних видів економічної діяльності за строками погашення кредитів та валютою. Зокрема, було встановлено, що серед підприємств переробної промисловості найбільшими позичальниками банківських коштів є господарюючі суб'єкти, які здійснюють діяльність у харчовій промисловості. Також здійснено аналіз кредитування банківськими установами нерезидентів. Встановлено, що одним із найбільш важливих завдань менеджменту кредитної діяльності є формування та аналіз кредитного портфеля комерційних банків. Проаналізовано вплив пандемії COVID-19 на кредитування економіки та виявлено, що переважають негативні тенденції кредитування банківським сектором економіки України. Визначено головні чинники стагнації банківського кредитування в нашій державі. Запропоновано заходи щодо окремих напрямків функціонування вітчизняного кредитного ринку з метою його активізації.

Ключові слова: банківська установа, банківський кредит, кредитування економіки, споживчий кредит, нефінансові корпорації, домашні господарства, банківське кредитування фізичних осіб.



Костюк В. Тенденції розвитку банківського кредитування економіки в Україні [Електронний ресурс] / Вікторія Костюк, Ольга Файчук, Ярина Бобирець // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2021. — Вип. 2 (25). — С. 29-40. — Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21kvaevu.pdf>



This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.

1. Постановка проблеми.

Необхідною умовою стабільного функціонування всієї банківської системи та забезпечення економічного зростання в сучасних умовах є розвиток банківського кредитування. Банківський кредит відіграє суттєву роль у задоволенні потреб, які виникають у населення, підвищенні його життєвого рівня, забезпеченні соціально-економічного захисту та розвитку, соціальної відповідальності кредиторів, зокрема банківських установ. Динамічний розвиток, різноманітність форм і видів кредиту свідчать про зацікавленість у ньому як фінансовому інструменті високих прибутків з боку банків, а також про постійний попит з боку населення. Тому актуальними є дослідження сучасного розвитку банківського кредитування економіки в Україні.

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблеми кредитної діяльності банків досліджуються багатьма науковцями, серед яких необхідно відмітити таких вітчизняних вчених: як: О. Барановський, О. Васюренко, В. Лагутін, В. Міщенко, А. Мороз, А. Ковальчук, С. Реверчук, М. Савлук, Т. Смовженко та інші науковці.

Проте на сучасному етапі розвитку банківської системи України в умовах фінансово-економічної та політичної кризи вони залишаються актуальними і потребують нових розробок.

3. Невирішені раніше частини загальної проблеми.

Незважаючи на наявність значної кількості ґрунтовних наукових досліджень, частина питань з проблематики кредитування економіки потребує вирішення як в теоретичному, так і в прикладному аспектах. Водночас у сучасних умовах фінансово-економічної кризи потребують поглибленого аналізу сучасний стан та обґрунтування перспектив розвитку банківського кредитування в Україні.

4. Постановка завдання.

Метою статті є виявлення шляхів ефективного управління кредитними операціями та процесу банківського кредитування для забезпечення фінансової стабільності і надійності комерційних банків в Україні.

5. Виклад основного матеріалу.

Розвиток кредитування відіграє важливу роль у задоволенні потреб фізичних осіб, а також інших суб'єктів господарювання, що в кінцевому результаті впливає на стабільність національної економіки. На сучасному етапі розвитку економіки України становище багатьох банків різко змінилось під впливом політичної та економічної нестабільності. Економічні та політичні проблеми негативно позначились на платоспроможності фізичних осіб, що, у свою чергу, погіршило якість кредитного портфелю багатьох банків, а також обумовило зменшення попиту на банківські кредитні продукти [3]

Природу формування та реалізації кредитування ретельно вивчали економісти у різні часи в різних країнах, в результаті чого запропоновано різні підходи до визначення поняття «кредит». Тлумачення сутності кредиту представниками різних теоретичних течій систематизовано в табл. 1.

Таким чином, враховуючи багатоаспектну сутність кредиту, на нашу думку, під кредитом як економічною категорією слід розуміти сукупність відносин між кредиторами, позичальниками, державами і посередниками з приводу акумулювання

тимчасово вільних матеріальних і фінансових ресурсів та надання, отримання, використання, коригування умов і повернення позик у товарній, грошовій чи змішаній формах на принципах зворотності, строковості, забезпеченості і платності.

Таблиця 1. Тлумачення сутності кредиту представниками різних теоретичних течій

Теоретична течія	Представники	Характеристика кредиту
Натуралістична теорія (класична й історична школи)	А. Сміт, Д. Рікардо, Ж.-Б. Сей, Ж.К.Л. Сімонді, Ф. Бастіа, Д. Мак-Куллох, Кеннан та ін.	Спосіб перерозподілу вже існуючих матеріальних цінностей в натуральній формі (заперечення капіталотворчої здатності банків (створення нових грошей).
Капіталотворча теорія кредиту	Дж. Ло, Г. Маклеод, Й. Шумпетер, А. Ган, Дж. Кейнс і Р. Гоутрі, Ш. Коклен та ін.	Самостійна роль кредиту щодо сфери виробництва. Ототожнення кредиту з грішми і багатством. Кредит здатен привести в рух всі невикористовувані виробничі можливості, створювати багатство і капітал, йому належить вирішальна роль у розвитку економіки, банки є не посередниками, а творцями капіталу. Кредит створює продукцію з нічого; гроші і кредит, маючи купівельну силу, є багатством; кредит приносить прибуток і тому є виробничим капіталом, а банки – “фабрики” кредиту, оскільки вони створюють кредит, а відтак, і капітал.
Перерозподільна теорія	М. Мордвинов, В. Геращенко, Н. Сичова, В. Лаврова та ін.)	Розглядають кредит з точки зору перерозподілу тимчасово вільних грошових коштів.
Фондова теорія	М. Волков, З. Каценеленбаум, О. Лаврушин, Г. Шварц, та ін.	Характеризують кредит як рух позичкового фонду і виходять з необхідності вивчення сутності кредиту на основі його найпростіших форм.
Кейнсіанство	Дж. Кейнс	Кредит визначає економічний розвиток. Прирівнювання позичкового капіталу до грошей і визначення його рівня залежно від кількості грошей в обігу.
Монетаризм	М. Фрідмен, Р. Роз, А. Бернс, Ж. Рюефф, О. Файт та ін.	Основні інструменти регулювання економіки – зміни грошової маси і відсоткових ставок, уможливує чергування кредитної експансії (інтенсивне розширення кредитних операцій банків) і рестрикцію (обмеження кредитів, що надаються центральним банком комерційним банкам). Встановлення середньорічних темпів зростання грошової маси в поєднанні з певним рівнем відсоткових ставок дозволяє впливати на динаміку виробництва і цін.

Джерело: [10]

Кредитування економіки сприяє швидшому зростанню життєвого рівня населення, розширенню процесу реалізації товарів і отримання прибутку і, в результаті, збільшенню податкових надходжень до бюджету держави. Криза в Україні суттєво вплинула на тенденції банківського кредитування. Деякі банки згорнули кредитну діяльність через сумніви у платоспроможності клієнтів, а деякі продовжують активно надавати кредити фізичним особам на споживчі потреби.

Враховуючи сучасний кризовий стан розвитку національної економіки України, можна стверджувати, що фактичний рівень кредитування вітчизняної економіки складає 61 % (на валовій основі). Таке значення не є низьким і знаходиться на рівні країн Центрально-Східної Європи [1].

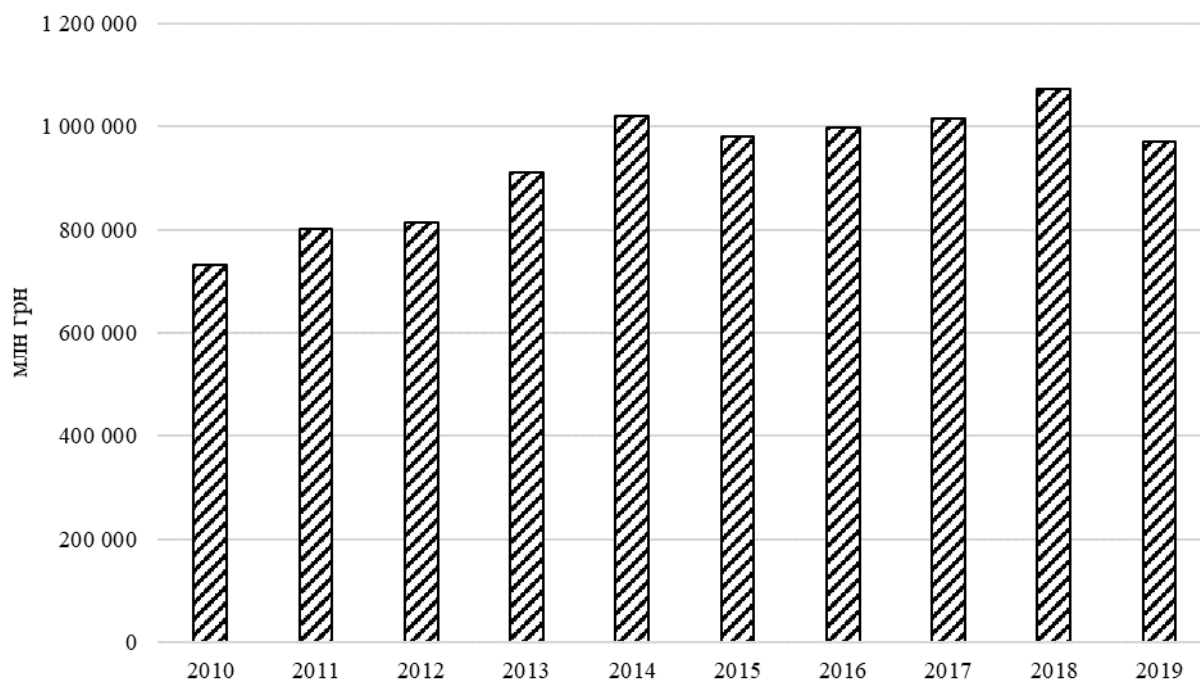


Рис. 1. Динаміка кредитів, наданих резидентам України за період 2010-2019 рр., млн грн
Джерело: [2]

Починаючи із 2010 р. загальна сума кредитів, наданих депозитними корпораціями (крім Національного банку України) збільшилась із 732,8 млрд грн до 971,9 млрд грн, тобто на 32,6 %. Проте, варто зазначити, що у порівнянні до попереднього 2018 р. мало місце значне її скорочення – 9,4 %, яке пояснюється у значній мірі ростом реальної облікової ставки НБУ. Найбільшими позичальниками виступають нефінансові корпорації, на частку яких у звітному періоді припадало близько $\frac{3}{4}$ всіх кредитів. Серед регіонів країни за обсягами кредитів станом на кінець березня 2020 р. лідирують Київська область і м. Київ – 421,4 млрд грн та Дніпропетровська область – 211,5 млрд грн. У свою чергу, інші сектори економіки отримали у 2019 р. 212,9 млрд грн позичкових коштів, тоді як сектор інших фінансових корпорацій лише 9,6 млрд грн, а сектор загального державного управління – 4,7 млрд грн відповідно.

Починаючи із 2015 р. в банківському секторі спостерігається послідовна тенденція до збільшення обсягів кредитування резидентів у національній валюті. Якщо на кінець базового року сума кредитів, наданих резидентам становила 433,8 млрд грн, то вже на кінець 2019 р. вона зросла до рівня 613,7 млрд грн (або на 41,5 %). У той же час обсяг кредитів в іноземній валюті навпаки скоротилась із 547,8 до

358,2 млрд грн (або на 34,6 %). Цю тенденцію можна пояснити запровадженням у 2015 р. в нашій державі політики «плаваючого валютного курсу». Як результат обмінний курс іноземної валюти у звітному періоді відносно гривні зріс майже втричі, а це й призвело до скорочення обсягів кредитування національної економіки в іноземній валюті [2, с. 313].

Варто зазначити, що відповідно до політики НБУ, яка стосувалась очищення банківської системи і ліквідації непрозорих та неплатоспроможних комерційних банків, кількість комерційних банків в Україні скоротилась із 180 у 2013 р. до 75 на кінець 2019 р. Однак, їх загальні активи за цей період зросли із 1409 до 1983 млрд грн, а чисті прибутки із 1,4 до 59,6 млрд грн. До того, ж слід зазначити, що протягом 2014-2017 рр. діяльність комерційних банків в нашій державі була збитковою.

У порівнянні із кінцем 2016 р. процентні ставки за новими кредитами суб'єктам господарювання зменшились із 14,2 до 13,5 % на кінець 2019 р., у той час як вартість кредитного ресурсу для фізичних осіб навпаки підвищилась із 30,3 до 33,6 %. Однак, величина валових кредитів суб'єктам господарювання за 2016-2019 рр. зменшилась на 3,0 %, тоді як валових кредитів фізичним особам – навпаки зросла на 31,8 % (табл. 2).

Таблиця 2. Динаміка кредитів, наданих банками суб'єктам господарювання і фізичним особам за 2016-2019 рр., млрд грн.

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2019 р. до 2016 р., %
Валові кредити суб'єктам господарювання	847	864	919	822	97,0
- у т.ч. в іноземній валюті	437	423	460	381	87,2
Чисті кредити суб'єктам господарювання	477	451	472	415	87,0
Валові кредити фізичним особам	157	171	197	207	131,8
- у т.ч. в іноземній валюті	83	68	61	38	45,8
Чисті кредити фізичним особам	76	92	114	143	збільш. в 1,9раза

Джерело: складено авторами на основі [2]

Більше того, у I кварталі 2020 р. НБУ двічі знижував облікову ставку, а саме на 3,5 п.п., тоді як у квітні – ще на 2 п.п., що врешті-решт склало 8 % річних. Як результат такої монетарної політики з початку року процентні ставки за кредитами суб'єктам господарювання в національній валюті за перший квартал зменшились ще на 1,7 п.п., коли вартість позичкового капіталу для фізичних осіб зафіксувалась на рівні близько 34 %.

Найбільш динамічно в останні роки розвивається сегмент споживчого кредитування. Так, за період 2010-2019 рр. обсяги цих кредитів зросли на 41,3 %, що склало на кінець періоду суму 173,7 млрд грн (рис. 2).

Станом на I квартал 2020 р. найбільше споживчих кредитів було залучено домогосподарствами Київської області та міста Києва – 79,1 млрд грн, Дніпропетровської області – 17,1 млрд грн, Харківська – 9,2 млрд грн і Львівська області – 8,5 млрд грн.

Негативною тенденцією кредитування економіки України продовжує залишатись постійний ріст частки простроченої заборгованості за кредитами у загальному обсязі банківських кредитів. Так, починаючи із 2012 р. її розмір збільшився із 9,6 до 52,9 % на початок 2019 р. Переважно це так звані непрацюючі кредити, за якими комерційні банки мають формувати резерви для покриття кредитних ризиків [4].

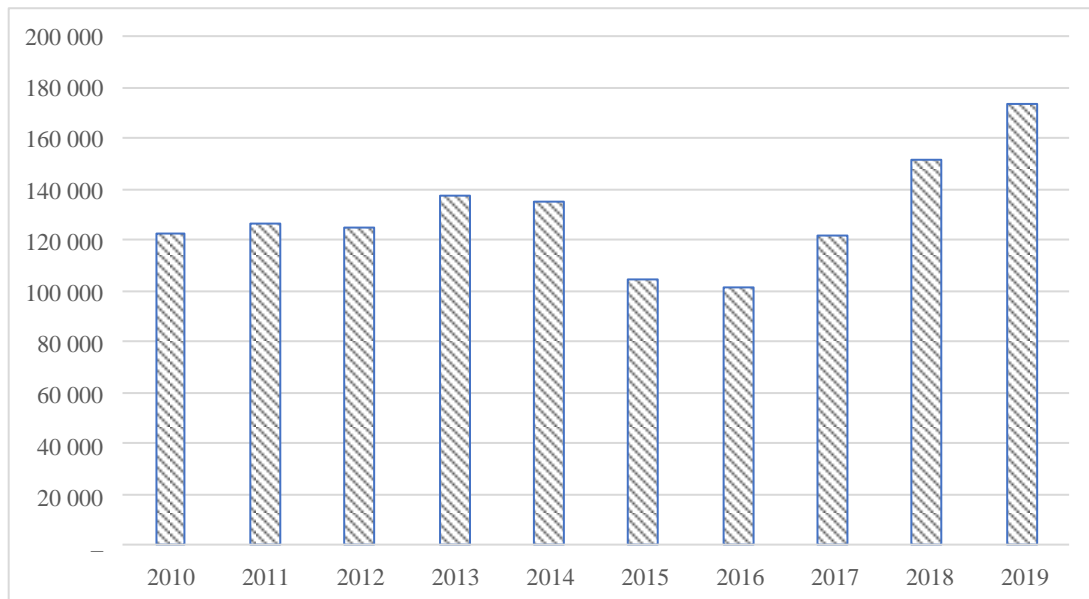


Рис. 2. Динаміка споживчих кредитів в Україні за період 2010-2019 рр., млн грн
Джерело: [8]

В теперішній час короткострокове кредитування відіграє провідну роль в економічному розвитку економіки України і характеризується суттєвими структурними зрушеннями. Якщо на кінець 2010 р. у структурі кредитів, наданих резидентам нашої держави домінували середньострокові позики (від 1 до 5 років), то вже на кінець 2019 р. майже половину становили короткострокові кредити (до 1 року) (рис. 3.)

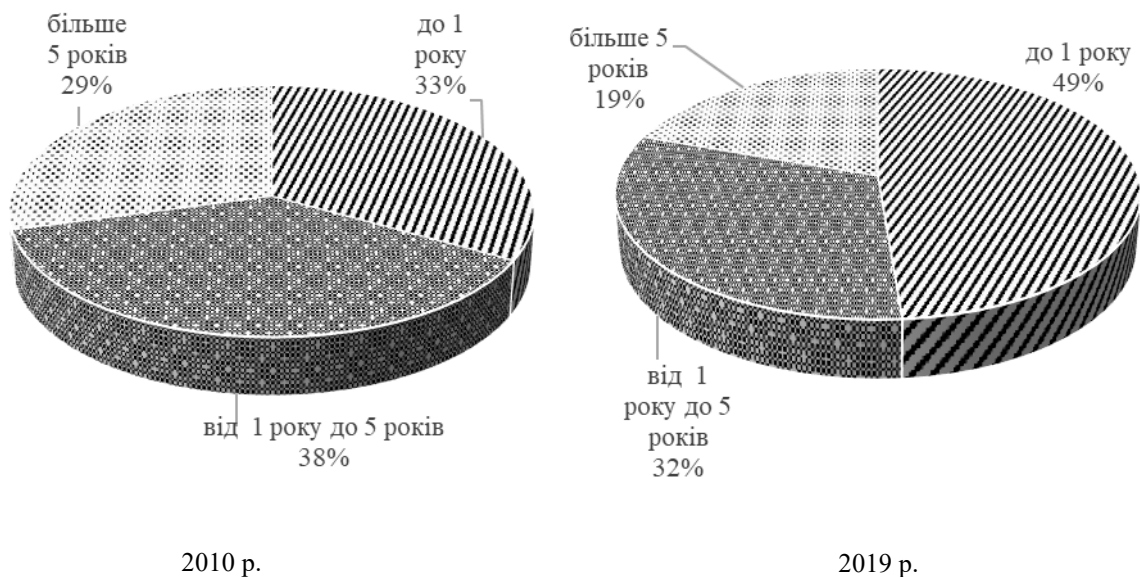


Рис. 3. Структура кредитів, наданих резидентам України за строками погашення, %
Джерело: [8]

Більша частина короткострокових кредитів була отримана резидентами у національній валюті. Інші фінансові корпорації продовжують надавати перевагу кредитам терміном до 1 року і на кінець 2019 р. ними було їх отримано на суму 5,5 млрд грн (частка страхових і пенсійних фондів у звітному році склала лише 2,2 %). У свою чергу, вітчизняні фінансові і нефінансові корпорації також більше позик беруть на короткостроковий період (табл. 2).

Таблиця 3. Обсяг кредитів за строками погашення у розрізі основних секторів економіки України на кінець 2020 р., млрд грн

Назва сектору	Період погашення					
	до 1 року		1-5 років		понад 5 років	
	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%
Нефінансові корпорації	375,3	79,3	235,4	76,5	133,9	70,2
Інші фінансові корпорації	5,6	1,2	3,2	1,0	0,8	0,4
Інші сектори	92,6	19,6	69	22,4	56,1	29,4
Разом	473,5	100	307,6	100	190,8	100

Джерело: складено автором на основі даних [7, 8]

Станом на кінець березня 2020 р. серед видів економічної діяльності за обсягами залучених кредитів лідирує вітчизняна оптова і роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів з питомою вагою у структурі всіх кредитів по економіці – 36,9 % (294,4 млрд грн).

Також вагомим позичальником фінансових ресурсів виступає переробна промисловість – 24,5 %. У свою чергу на третьому місці знаходяться підприємства галузі сільського господарства, лісового господарства та рибного господарства, які разом на кінець звітного періоду залучили кредитів на суму 63,1 млрд грн (7,9%). Найменшими реципієнтами позичкового капіталу серед видів економічної діяльності в Україні продовжують бути сфера освіти, мистецтва і культури.

Подібною є ситуація щодо розподілу короткострокових кредитів. Так, беззаперечним фаворитом тут виступають підприємства оптової і роздрібно торгівлі, які на кінець звітного періоду спромоглися залучити більше половини всіх кредитів строком до 1 року, тоді як частка переробної промисловості тут становила 19,8 %, а сільського господарства – 7,4 % (рис. 4).

Однак, якщо сільськогосподарські підприємства у своїй кредитній політиці роблять акцент на середньострокові кредити, оскільки майже половину кредитних ресурсів було залучено на термін від 1 до 5 років, то підприємства торгівлі переважно стимулюють економічний розвиток за рахунок короткострокових кредитів, які займають близько $\frac{3}{4}$ наданих позичкових ресурсів. Зрештою це пояснюється тривалістю виробничих циклів. Якщо у торговельній сфері тривалість обороту капіталу є короткою, то в агробізнесі навпаки.

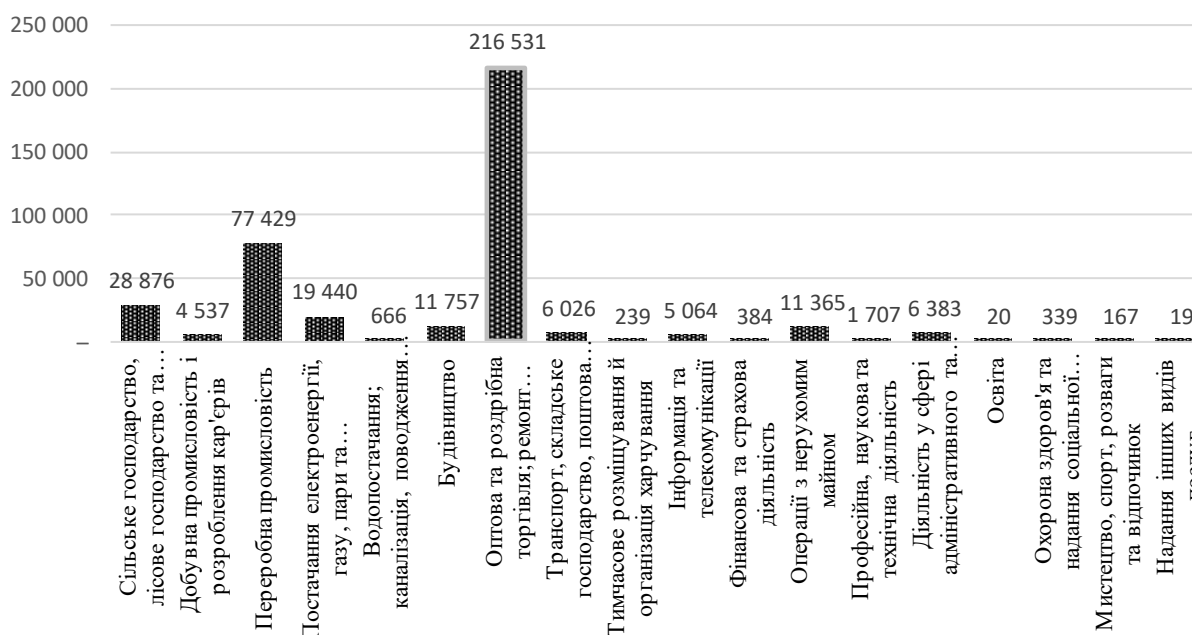


Рис. 4. Короткострокові кредити (до 1 року), надані нефінансовим корпораціям за видами економічної діяльності станом на кінець березня 2020 р., млн грн

Джерело: побудовано автором на основі даних [7, 8]

Цікавим є той факт, що короткострокові кредити загалом надаються суб'єктам господарювання у національній валюті, тоді як середньо- і довгострокові – в іноземній. Натомість сільськогосподарські підприємства переважно беруть кредити у національній валюті незалежно від строку погашення (табл. 4). У свою чергу, переробні підприємства надають перевагу кредитам в іноземній валюті. Підприємства оптової і роздрібно торгівлі подібно до аграрних суб'єктів господарювання також мали можливість отримати позики здебільшого у гривні.

Варто зазначити, що у розрізі переробних підприємств України найбільшими позичальниками банків на кінець березня 2020 р. являються підприємства харчової промисловості, які спромоглися залучити кредитів на суму 64,7 млрд грн (33 % від загального обсягу кредитів), тоді як виробники хімічної продукції – 24,1 млрд грн, а металургійне виробництво – 19,6 млрд грн.

Таблиця 4. Обсяг кредитів за строками погашення та видами валют у розрізі основних секторів економіки України на кінець березня 2020 р., млрд грн.

Види економічної діяльності	до 1 року		від 1 року до 5 років		більше 5 років		Всього	
	гривня	іноземна валюта	гривня	іноземна валюта	гривня	іноземна валюта	гривня	іноземна валюта
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	19,4	9,4	23,4	7,8	1,7	1,4	44,5	18,6
Переробна промисловість	27,1	50,3	21,7	66,6	8,8	20,6	57,7	137,5
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	5,1	14,4	1,4	16,4	0,4	25,1	6,8	55,9
Оптова та роздрібно торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	185,3	31,2	40,1	21,8	9,0	7,0	234,4	60,1
Транспорт, складське приміщення, поштова та кур'єрська діяльність	4,0	2,0	4,0	16,2	6,2	1,5	14,2	19,8
Будівництво	10,3	1,5	4,9	0,9	6,4	1,6	21,6	4,0
Операції з нерухомим майном	6,9	4,5	7,5	8,1	13,5	15,0	27,8	27,6
Інші	12,6	7,0	11,2	12,8	2,9	21,3	26,6	40,5
<i>Разом</i>	<i>270,7</i>	<i>120,3</i>	<i>114,2</i>	<i>150,2</i>	<i>48,9</i>	<i>93,5</i>	<i>433,7</i>	<i>364,0</i>

Джерело: складено автором на основі даних [8]

Однак, парадоксально виглядає ситуація відносно термінів кредитування. Якщо виробники продуктів харчування здебільшого залучили середньострокові кредити, то виробники машин і устаткування, електричного устаткування, автотранспортних засобів, комп'ютерів, оптичної техніки, де більш тривалий цикл економічного відтворення – переважно кредити до 1 року. Причому найбільше короткострокових кредитів переробні підприємства отримують в іноземній валюті.

За період 2010-2020 рр. обсяги кредитів, наданих домогосподарствам практично не змінилися, а збільшилися лише на 1,4 % і на кінець періоду залишок коштів становив 212,5 млрд грн. Варто зазначити, що із них споживчі кредити складають понад 80 %, тоді як на придбання, будівництво і реконструкцію нерухомості було одержано 15 % і частка інших кредитів дорівнює 5 % відповідно. Причому, якщо сума позик на придбання і будівництво нерухомості за аналізований період скоротилась у 2,5 рази, то обсяг споживчих кредитів, навпаки зріс на 41,3 % (із 122,9 до 173,7 млрд грн). До того ж, за цей період відбулись значні структурні зрушення із споживчими кредитами домашнім господарствам. Так, якщо на кінець 2010 р. їх частка строком до 1 року складала лише 19 %, то вже через дев'ять років вона перевищила половину всіх споживчих кредитів домогосподарствам (рис. 5).

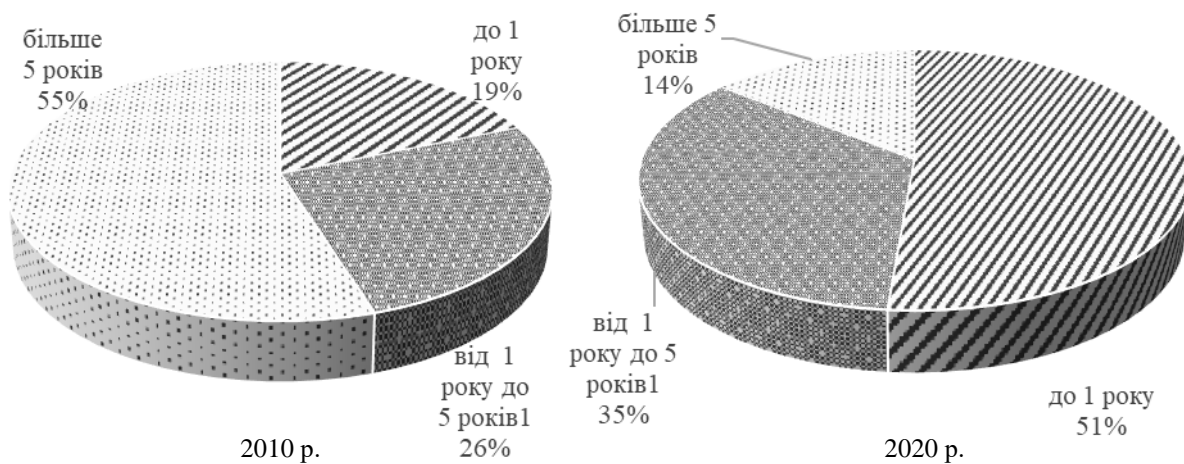


Рис. 5. Структура споживчих кредитів, наданих домогосподарствам за строками погашення на кінець 2010 р. і 2020 р., %

Джерело: побудовано автором на основі даних [7, 8]

На відміну від короткострокових споживчих позик, обсяги кредитів на будівництво і купівлю нерухомості до 1 року змінились у протилежному напрямі – скоротились у 3,8 рази (із 2,3 млрд грн до 621 млн грн).

У свою чергу, короткострокові кредити у структурі позик, наданих іншим депозитним корпораціям за досліджуваний період скоротились у 9,7 рази і на кінець звітного року склала 2,6 млрд грн, що дорівнює майже $\frac{3}{4}$ всього обсягу даних кредитів.

Також слід відмітити, що протягом 2010-2020 рр. зростає обсяг кредитів, наданих нерезидентам. Якщо на початку періоду їх величина становила лише 14,9 млрд грн, то за 9 років вона збільшилась до 52,3 млрд грн.

Цілком очевидно, що переважна більшість із них одержується в іноземній валюті. Заслуговує на увагу той факт, що на кінець 2010 р. більша їх частина надавалась на термін до 1 року, тоді як на кінець 2020 р. – на період понад 5 років.

На кінець березня 2020 р. нерезидентами було отримано кредитів на суму 65,7 млрд грн, з них частка короткострокових кредитів становила 40 %, тоді як середньострокових – 24 % і довгострокових – 36 %. До головних країн нерезидентів-позичальників коштів на період до 1 року належить Німеччина.

Варто зазначити, що основою збільшення валового роздрібного кредитного портфеля комерційних банків в Україні є саме кредити терміном до 1 року. Причому їх частка за I квартал 2020 р. підвищилась на 1,5 п.п. і склала 53,2 % [4].

Загалом розробка ефективної системи управління кредитними операціями, а також правильна організація процесу банківського кредитування забезпечує фінансову стабільність і надійність комерційних банків. Звідси випливає, що одним із найбільш важливих завдань менеджменту кредитної діяльності є формування та аналіз кредитного портфеля комерційних банків [5].

Згідно аналізованих даних в цілому можна констатувати, що переважають негативні тенденції кредитування банківським сектором економіки України. Так, до головних чинників стагнації банківського кредитування в нашій державі можна віднести [6]:

- повільні темпи виходу економіки з кризи внаслідок експортно-сировинної структури народного господарства, низьких рівнів конкурентоспроможності та продуктивності праці;
- слабкий рівень захисту прав кредиторів та позичальників, неприйняття низки законодавчих та нормативних актів, спрямованих на вдосконалення системи

захисту прав кредиторів і позичальників, суперечливі рішення судів стосовно недобросовісних позичальників;

- збільшення обсягів проблемних кредитів і резервів для покриття ризиків за такими кредитами (станом на кінець III кварталу поточного року питома вага непрацюючих кредитів у сукупних валових кредитах становила 56,4 %);

- невирішеність питання щодо створення спеціалізованої установи для роботи з проблемними активами;

- дефіцит довгострокових ресурсів у банківській системі та невідповідність між строками, на які залучаються депозити;

- зниження попиту на кредити через незначні темпи поліпшення фінансового стану позичальників унаслідок рецесії в економіці 2014 - 2015 років;

- жорстка грошово-кредитна політика, яку Національний банк вимушений проводити в рамках режиму таргетування інфляції;

- високі відсоткові ставки за кредитами;

- зниження мотивації банків до кредитування внаслідок наявності безризикових високоприбуткових інструментів - депозитних сертифікатів Національного банку й державних цінних паперів (ОВДП);

- переважання в структурі кредитного портфеля позик, наданих великим підприємствам, які працюють у тих секторах економіки, де спостерігався найбільший спад під час економічної кризи 2014 - 2015 років (у структурі сукупного кредитного портфеля питома вага кредитів, наданих підприємствам малого та середнього бізнесу, становить лише 11 %).

6. Висновки та перспективи подальших досліджень в даному напрямку.

Таким чином, пандемія COVID-19 має серйозний вплив на кредитування економіки нашої держави. Темпи кредитування фізичних осіб у першому кварталі 2020 р. уповільнилися як через зниження попиту, так і внаслідок зростання кредитних ризиків. Згідно прогнозів експертів НБУ попит на інвестиційні кредити в найближчій перспективі буде скорочуватись, але попит на короткострокові кредити, які потрібні для фінансування оборотного капіталу скоріш за все залишиться на попередньому рівні та ймовірно відновиться після активізації процесів відтворення в національній економіці.

Таким чином, беручи до уваги сучасний стан та поточні проблеми функціонування вітчизняного кредитного ринку з метою його активізації варто розробити комплекс заходів в певних напрямках: нормативно-правове забезпечення; фінансово-економічне забезпечення; інституційно-організаційне забезпечення; соціально-маркетингові заходи. Вони мають передбачати створення нормативно-правового середовища функціонування кредитного ринку завдяки регулюючого, контролюючого та впорядковуючого впливу нормативно-правових документів. Удосконалення нормативно-правової бази передбачає дослідження напрямів покращення існуючих та відшукування нових правових норм, необхідних для більш ефективного функціонування й вирішення фундаментально нових завдань щодо розвитку кредитного ринку України.

Заходи соціального маркетингу для розвитку кредитного ринку не слід недооцінювати, особливо в умовах кризи, коли формування позитивних очікувань населення та віра у здатність країни вирішувати свої проблеми за рахунок використання внутрішніх ресурсів та потенціалу дадуть особливо відчутні результати.

Author details (in English)**THE TENDENCIES OF BANK CREDITING DEVELOPMENT TO THE UKRAINIAN ECONOMY****Viktoriia KOSTIUK**

e-mail: vika-kostiuk@ukr.net
 ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7671-3603>

Olga FAYCHUK

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
 11 Heroyiv Oborony Street, Kyiv, 03041, Ukraine

e-mail: faychuk@nubip.edu.ua
 ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1673-8408>

Yaryna BOBYRETS

e-mail: yaryna-bobyrets@ukr.net

Abstract. *The article considers the views of representatives of various theoretical trends and clarifies the essence of the economic category "credit". The current situation and problems of the credit market functioning in Ukraine are studied. The actual level of lending to the domestic economy has been established. The tendency and regional structure of the provided bank credits in Ukraine are analysed. The dynamics of lending to businesses in national and foreign currency is substantiated. A comparative analysis of the dynamics of loans granted by banking institutions to residents, businesses and individuals is made. The place of consumer loans in the bank lending system has been established. The role of short-term loans in the economic development of Ukraine is determined. The structure of loans granted to residents by maturity, non-financial corporations by type of economic activity and households by maturity was studied. The presence of negative dynamics in the growth of the share of overdue debt on loans in the economy of Ukraine has been established. Peculiarities of borrowing bank capital from enterprises of different types of economic activity by terms of loan repayments and currency are revealed. In particular, it was found that among the enterprises of the processing industry, the largest borrowers of bank funds are economic entities operating in the food industry. An analysis of lending by non-resident banking institutions was also performed. It is established that one of the most important tasks of credit management is the formation and analysis of the loan portfolio of commercial banks. The impact of the COVID-19 pandemic on lending to the economy was analysed and it was found that the negative trends in lending by the banking sector of the Ukrainian economy prevail. The main factors of stagnation of bank crediting in our country are determined. Measures for certain areas of functioning of the domestic credit market to intensify it are proposed.*

Keywords: *banking institution, bank credit, lending to the economy, consumer credit, non-financial corporations, households, bank lending to individuals.*

Appendix A. Supplementary material

Supplementary data associated with this article can be found, in the online version, at
<http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21kvaevu.pdf>

Funding

The authors received no direct funding for this research.

Citation information

Kostiuk, V., Faychuk, O. & Bobyrets, Y. (2021) Tendentsii rozvytku bankivskoho kredyтування ekonomiky v Ukraini [The tendencies of bank crediting development to the Ukrainian economy]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava* [Socio-Economic Problems and the State] (electronic journal), Vol. 25, no. 2, pp. 29-40. Available at: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21kvaevu.pdf>

Використана література:

1. Тенденції та проблеми кредитування. Матеріали засідання Ради НБУ, січень 2020 р. URL: http://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Credit_Trends_pr_2020-01-28.pdf?v=4
2. Рахман М. С., Зарайська В. С. Аналіз результативності кредитної діяльності банківської системи України. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип.5. С. 312-316. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/5_16_uk/55.pdf DOI: 10.32842/2078-3736/2020.2-2.37
3. Громова А. О. Проблематика правового регулювання реалізації кредитних відносин у мережі інтернет. *Право і суспільство*. №2. 2020. С. 247-252. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/2_2020/part_2/39.pdf
4. Огляд банківського сектору. травень 2020 р. (НБУ). URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2020-05.pdf?v=4
5. Простебі Л. І. Стан кредитної діяльності комерційних банків на сучасному етапі розвитку. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2019/31_2019_ukr/103.pdf
6. Рішення Ради НБУ від 13.12.2017 р. №59-рд «Про активізацію кредитування в Україні». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr059500-17>
7. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>

8. Основні показники діяльності банків. URL: http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/index.html.
9. Ризики при кредитуванні підприємств АПК та інструменти їх мінімізації. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/VUbsNbU/2012_2/12_2_07.pdf
10. Сидоренко В. Кредит: сутність, функції та форми прояву. Світ фінансів. 2009. № 3(20). С. 24-33. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/25853/1/%D0%A1%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%92.pdf>

References

1. Tendencii ta problemy kredytuvanya [Trends and problems of lending]. Materialy zasidanya Rady NBU, January 2020. Available at: http://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Credit_Trends_pr_2020-01-28.pdf?v=4
2. Rahman M. S., Zarayska V. S. (2019) Analiz rezultatyvnosti kredytnoi diyznosti bankivskoi systemy Ukrainy [Analysis of the effectiveness of credit activities of the banking system of Ukraine]. *Pryazovskii ecomomichnyi visnyk* [Priazovsky Economic Bulletin]. Vol.5, pp. 312-316. Available at: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/5_16_uk/55.pdf
3. Gromova A. O. (2020) Problematyka pravovogo regulyuvanya realizacii kredytnyh vidnosyn y mereji internet [roblems of legal regulation of credit relations on the Internet]. *Pravo i suspilstvo* [Law and society]. No 2, pp.247-252. Available at: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/2_2020/part_2/39.pdf DOI: 10.32842/2078-3736/2020.2-2.37
4. Oglyad bankivskogo sektoru [Overview of the banking sector]. May 2020 (NBU). Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2020-05.pdf?v=4
5. Prostebi L. I. (2019) Stan kredytnoi diyalnosti komerciinyh bankiv na suchasnomu etapi rozvytku [The state of credit activity of commercial banks at the present stage of development]. Available at: http://market-infr.od.ua/journals/2019/31_2019_ukr/103.pdf
6. Rishenya Rady NBU [Decision of the NBU Council] 13.12.2017 №59-rd. «Pro aktyvizatsiyu kredytuvanya v Ukraini» [On intensification of lending in Ukraine]. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr059500-17>
7. Official web-site of the National Bank of Ukraine. Available at: <https://bank.gov.ua/>
8. Osnovni pokaznyky diyalnosti bankiv [The main indicators of banks]. Available at: http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/index.html
9. Ryzky pry kredytuvani pidpryyemstv APK ta instrumenty yih minimizacii [Risks in lending to agricultural enterprises and tools to minimize them]. Available at: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/VUbsNbU/2012_2/12_2_07.pdf
10. Sydorenko V. (2009) Kredit: sutnist, funkci ta formy proyavu [Credit: the essence, functions and forms of manifestation]. *Svit finansiv* [The world of finance] No 3(20), pp.24-33. Available at: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/25853/1/%D0%A1%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%92.pdf>



© 2021 Socio-Economic Problems and the State. All rights reserved.
 This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.
 You are free to:
 Share — copy and redistribute the material in any medium or format
 Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.
 The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.
 Under the following terms:
 Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made.
 You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.
 No additional restrictions
 You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Socio-Economic Problems and the State (ISSN: 2223-3822) is published by Academy of Social Management (ASM) and Ternopil Ivan Puluj National Technical University (TNTU), Ukraine, Europe.

Publishing with SEPS ensures:

- Immediate, universal access to your article on publication
- High visibility and discoverability via the SEPS website
- Rapid publication
- Guaranteed legacy preservation of your article
- Discounts and waivers for authors in developing regions

Submit your manuscript to a SEPS journal at <http://sepd.tntu.edu.ua>

